

Paralympiakomitean lausunto hallituksen esityksestä maatalousyrittäjän eläkelain ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain muuttamisesta

Yleinen kanta:

Suomen Paralympiakomitea pitää esityksen tavoitetta apurahaa saavien urheilijoiden sosiaaliturvan parantamisesta erittäin kannatettavana. On perusteltua, että apurahalla urheilevat saatetaan eläke- ja työtapaturmaturvan osalta yhdenvertaisempaan asemaan muiden apurahansaajien kanssa.

Esityksen mukaan urheilija-apurahansaajat tulisivat ansioperusteisen eläke- ja työtapaturmaturvan piiriin, ja apurahasta vahvistettua tuloa käytettäisiin myös esimerkiksi sairauspäivärahan, vanhempainpäivärahan ja kuntoutusrahan määräytymisen perusteena. Muutos vahvistaisi merkittäväällä tavalla apurahaurheilijoiden sosiaaliturvaa.

Paralympiakomitea pitää tärkeänä, että esitys koskee yhdenvertaisesti myös paraurheilijoita. Esityksen perusteluissa paralympialajit mainitaan nimenomaisesti urheiluna, johon ehdotettu sääntely soveltuu. Samalla Paralympiakomitea katsoo, että jatkovalmistelussa on tarpeen kiinnittää nykyistä enemmän huomiota paraurheilijoiden erityisiin olosuhteisiin ja uudistuksen tosiasiallisiin vaikutuksiin.

Vakuutusmaksut eivät saa vähentää urheilijan käytettävissä olevan apurahan määrää

Esitysluonnoksen mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen eläke- ja tapaturmavakuuttamisen maksujen arvioidaan olevan urheilijalle yhteensä noin 15 prosenttia myönnetyn apurahan määrästä. Luonnoksessa todetaan, että opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiä apurahoja voitaisiin korottaa vakuutusmaksun määrällä, jolloin vakuutusmaksut eivät vähentäisi varsinaisen apurahan määrää.

Paralympiakomitea pitää erittäin tärkeänä, että tämä toteutetaan käytännössä siten, ettei uudistus heikennä urheilijan tosiasiallisesti käytettävissä olevaa valmennus- ja harjoittelurahoitusta.

Sosiaaliturvan vahvistaminen on merkittävä parannus, mutta sen ei tule samalla johtaa urheilijan käytettävissä olevan apurahan olennaiseen pienenemiseen.

Tämä on paraurheilun näkökulmasta erityisen tärkeää, sillä valmentautumiseen voi liittyä merkittäviä urheiluvälineisiin, urheilussa tarvittaviin apuvälineisiin, avustamiseen, matkustamiseen ja esteettömyyteen liittyviä kustannuksia.

Jatkovalmistelussa tulee varmistaa, että vakuutusmaksuista aiheutuva uusi kustannus huomioidaan apurahojen tasossa eikä se heikennä paraurheilijan tosiasiallisia mahdollisuuksia harjoitella ja kilpailla tavoitteellisesti.

Myös Suomen Olympiakomitea on [lausunnossaan](#) kiinnittänyt huomiota siihen, ettei vakuutusmaksu saa vähentää urheilijalle käteen jäävää apurahaa tai hänen mahdollisuuksiaan harjoitella täysipainoisesti. Paralympiakomitea pitää tätä periaatetta tärkeänä myös paraurheilijoiden kannalta.

Paraurheilijoita koskevaa vaikutusarviointia tulee täydentää

Esityksessä tunnistetaan, että urheilutyö poikkeaa muusta apurahalla tehtävästä työstä ja että urheilutyön erityispiirteet tulee huomioida vakuutusturvaa määriteltäessä. Luonnoksessa todetaan myös, että urheilijoilla voi esiintyä sairausperäisiä vammoja, joita ei korvata tapaturman aiheuttamina.

Paralympiakomitea katsoo, että esityksen vaikutusarviointia tulee täydentää nimenomaisesti paraurheilijoiden näkökulmasta. Esityksen perusteluissa paralympialajit on tunnistettu sääntelyn piiriin kuuluviksi, mutta paraurheilijoiden erityisiä olosuhteita tai uudistuksen vaikutuksia heihin ei ole arvioitu erikseen.

Erityisesti tulee arvioida olemassa olevan vamman tai sairauden ja urheilussa syntyvän uuden vamman välistä suhdetta. Paraurheilussa voi syntyä tilanteita, joissa harjoittelussa tai kilpailussa sattunut tapaturma pahentaa jo olemassa olevaa vammaa tai toimintarajoitetta. Lainsäädännön ja sitä koskevan soveltamisohjeistuksen tulee olla riittävän selkeää sen suhteen, miten tällaiset tilanteet käsitellään vakuutus- ja korvauskäytännössä.

Vaikutusarvioinnissa tulee lisäksi huomioida paraurheilun kustannusrakenne. Esityksen mukaan vakuutettavaa on nimenomaan urheilijana työskentely, kun taas kuluihin tarkoitettua osuutta

apurahasta ei lueta vakuutettavaan työtuloon. Jos kulujen osuutta ei ole erikseen määritetty, niiden osuudeksi voidaan arvioida enintään puolet apurahasta.

Paraurheilun näkökulmasta tulee varmistaa, että esimerkiksi urheiluvälineisiin, urheilussa käytettäviin apuvälineisiin, avustamiseen ja esteettömyyteen liittyvät kustannukset voidaan tunnistaa ja käsitellä järjestelmässä tarkoituksenmukaisesti. Tällaiset kustannukset voivat olla välttämättömiä paraurheilijan harjoittelun ja kilpailemisen mahdollistamiseksi, eikä niiden tule johtaa epäselvyyksiin vakuutettavan työtulon määrittelyssä.

Työkyvyttömyyseläkkeen ja urheilija-apurahan yhteensovittaminen on selvitettävä

Paralympiakomitea pitää erityisen tärkeänä, että jatkovalmistelussa arvioidaan ehdotetun järjestelmän suhdetta työkyvyttömyyseläkkeeseen ja muihin työkyvyttömyyden perusteella maksettaviin etuuksiin.

Osa paraurheilijoista voi olla työkyvyttömyyseläkkeen tai muun työkyvyttömyyteen liittyvän etuuden piirissä samalla, kun he harjoittelevat ja kilpailevat tavoitteellisesti ja voivat saada urheilija-apurahaa. Esitysluonnoksessa ei arvioida erikseen sitä, millaisia vaikutuksia apurahaurheilun määrittelyllä vakuutettavaksi työskentelyksi ja siitä vahvistettavalla työtulolla voi olla tällaisessa tilanteessa.

Jatkovalmistelussa tulee siksi selvittää, voiko ehdotettu vakuuttaminen tai urheilija-apurahasta vahvistettava työtulo vaikuttaa työkyvyttömyyseläkkeen tai muun työkyvyttömyyteen perustuvan etuuden määrään, maksamiseen tai henkilön työkyvyn arviointiin. Vaikutusten tulee olla urheilijan kannalta ennakoitavia ennen vakuuttamisvelvollisuuden syntymistä.

Paralympiakomitea korostaa lisäksi, että tavoitteellisen paraurheilun harjoittaminen ei sellaisenaan osoita henkilön työkykyä yleisillä työmarkkinoilla. Vammainen henkilö voi kyetä harjoittamaan omaan toimintakykyynsä yksilöllisesti sovitettua urheilua erittäin korkealla tasolla ilman, että tästä voidaan tehdä suoria johtopäätöksiä hänen mahdollisuuksistaan toimia työelämässä. Uudistuksen toimeenpanossa on tärkeää varmistaa, ettei tavoitteellinen urheilu johda perusteettomiin päätelmiin henkilön yleisestä työ- tai toimintakyvystä.

Tämän yhteensovittamisen selvittäminen ennen lain voimaantuloa on tärkeää sekä yhdenvertaisuuden että järjestelmän ennakoitavuuden näkökulmasta.

Rasitusvammojen ja sairausperäisten vammojen asemaa tulee arvioida jatkovalmistelussa

Esitysluonnoksen mukaan maatalousyrittäjien työtapaturma- ja ammattitautilain nojalla ei korvata urheilijoiden sairausperäisiä tai rasitusperäisiksi katsottavia vammoja. Luonnoksessa todetaan tämän vuoksi myös, että urheilijoiden voi olla tarpeen pitää omat sairauskuluvakuutuksensa voimassa apurahakauden ajan.

Paralympiakomitea katsoo, että tämä jättää merkittävän rajapinnan lakisääteisen vakuutusturvan ulkopuolelle. Urheilussa työkyvyttömyys ei synny ainoastaan yksittäisistä tapaturmista, vaan myös pitkäaikaisesta ja toistuvasta kuormituksesta.

Olympiakomitea on lausunnossaan esittänyt, että jatkovalmistelussa arvioitaisiin mahdollisuutta sisällyttää rasitusvammoja ammattitautien tai muun lakisääteisen turvan piiriin. Lausunnossa todetaan myös, että mikäli tätä ei voida toteuttaa nyt, rasitusvammoihin liittyvä vakuutusturvan puute tulee kuvata vaikutusarvioinnissa nykyistä selvemmin. Paralympiakomitea pitää tätä jatkoselvitystä perusteltuna.

Paraurheilijoiden osalta arvioinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota tilanteisiin, joissa urheilukuormitus aiheuttaa uuden rasitusvamman tai pahentaa urheilijalla ennestään olevaa vammaa tai toimintarajoitetta. Korvausturvan ja olemassa olevan vamman välinen rajanveto tulee kuvata riittävän selkeästi, jotta urheilija kykenee ennakoimaan oman vakuutusturvansa kattavuuden.

Lakisääteisen ja yksityisen vakuutusturvan rajapinnan tulee olla urheilijalle selkeä

Esitysluonnoksen perusteella uusi järjestelmä parantaa merkittävästi apurahaurheilijoiden eläke- ja tapaturmaturvaa, mutta se ei kata kaikkia urheilussa syntyviä vammoja. Olympiakomitean lausunnossa tuodaan lisäksi esiin, ettei MYEL-vakuutus tuo apurahaurheilijoille oikeutta lakisääteiseen työterveyshuoltoon eikä poista yksityisten sairauskulu- tai urheiluvakuutusten tarvetta.

Paralympiakomitea pitää tärkeänä, että nämä rajaukset kuvataan lain perusteluissa ja toimeenpano-ohjeissa erityisen selkeästi. Urheilijalle ei saa muodostua virheellistä käsitystä siitä, että lakisääteinen vakuutus korvaisi kaikki harjoittelun ja kilpailemisen yhteydessä syntyvät terveysongelmat.

Tämä on paraurheilijoille erityisen tärkeää, sillä henkilöllä voi olla ennestään vammoja tai sairauksia, jotka vaikuttavat mahdollisuuksiin saada uutta yksityistä vakuutusturvaa tai johtavat vakuutusten rajoitusehtoihin.

Myös esitysluonnoksessa tunnistetaan, että yksityisen vakuutuksen uudelleen voimaan saattaminen voi edellyttää terveys selvitystä ja johtaa olemassa olevien vammojen tai sairauksien rajaamiseen vakuutuksen ulkopuolelle.

Jatkovalmistelussa ja toimeenpanossa tulee varmistaa paraurheilun asiantuntemus

Paralympiakomitea pitää tärkeänä, että lain soveltamisesta laaditaan ennen voimaantuloa selkeät ja yhdenmukaiset ohjeet yhteistyössä urheilijoita ja huippu-urheilua edustavien toimijoiden kanssa.

Olympiakomitea on lausunnossaan esittänyt, että soveltamisohjeita laaditaan yhteistyössä Olympiakomitean ja Suomen Urheilijat ry:n kanssa. Lausunnossa nostetaan erityisesti selvitettäväksi kysymyksiksi muun muassa harjoitteluohjelman osoittaminen korvaustilanteissa, omatoimisen harjoittelun arviointi sekä muuttuvien ja suullisten harjoitusohjelmien huomioiminen.

Paralympiakomitea esittää, että Suomen Paralympiakomitea osallistetaan Suomen Olympiakomitean ja Suomen Urheilijat ry:n ohella lain jatkovalmisteluun ja toimeenpanon suunnitteluun sekä soveltamisohjeiden laatimiseen.

Paralympiakomitean osallistumisella voidaan varmistaa, että valmistelussa huomioidaan myös paraurheilun erityiskysymykset, kuten olemassa olevien vammojen ja urheilussa syntyvien vammojen välinen rajanveto, urheilussa tarvittavat apuvälineet ja avustaminen, paraurheilun kustannusrakenne sekä urheilija-apurahan ja työkyvyttömyyteen perustuvien etuuksien yhteensovittaminen.

Olympiakomitea on lisäksi esittänyt, että Melan lääketieteellistä asiantuntijaryhmää täydennetään urheilulääketieteen erityisosaamisella. Paralympiakomitea kannattaa urheilulääketieteellisen asiantuntemuksen vahvistamista ja pitää tärkeänä, että toimeenpanossa on käytettävissä myös riittävä paraurheilun, vammaisuuden ja olemassa olevien vammojen erityispiirteisiin liittyvä asiantuntemus.

Korvausasioiden sujuva käsittely on tärkeää myös paraurheilijan uran jatkuvuuden kannalta

Urheilussa tapaturman jälkeisellä nopealla hoidolla ja kuntoutuksella on keskeinen merkitys urheilu-uran jatkuvuudelle. Olympiakomitea on tämän vuoksi pitänyt tärkeänä, että tapaturma-asioiden käsittely tapahtuu nopeasti ja viivytyksettä.

Paralympiakomitea yhtyy tähän näkemykseen. Paraurheilijan kohdalla vahinkotapahtuman arviointiin voi lisäksi liittyä kysymys olemassa olevan vamman ja uuden tapaturman suhteesta. Tämä ei saa johtaa tarpeettomiin käsittelyviiveisiin. Toimeenpanossa tulee varmistaa riittävä asiantuntemus ja toimintamallit, joiden avulla paraurheilijoiden korvausasiat voidaan ratkaista sujuvasti, yhdenvertaisesti ja ilman tarpeettomia viivästyksiä.

Yhteenveto

Paralympiakomitea kannattaa esityksen tavoitetta ja pitää apurahaurheilijoiden eläke- ja työtapaturmaturvan parantamista merkittävänä ja tarpeellisena uudistuksena.

Jatkovalmistelussa Paralympiakomitea pitää erityisen tärkeänä, että

1. vakuutusmaksujen aiheuttama kustannus huomioidaan apurahojen tasossa siten, ettei urheilijan käytettävissä oleva valmennus- ja harjoittelurahoitus vähene;
2. vaikutusarviointia täydennetään nimenomaisesti paraurheilijoiden näkökulmasta, mukaan lukien olemassa olevien vammojen, urheilun erityiskustannusten ja vakuutusturvan kattavuuden arviointi;
3. urheilija-apurahan ja MYEL-vakuuttamisen suhde työkyvyttömyyseläkkeeseen ja muihin työkyvyttömyyteen perustuviin etuuksiin selvitetään ennen lain voimaantuloa;
4. rasisus- ja sairausperäisten vammojen asemaa lakisääteisessä vakuutusturvassa arvioidaan edelleen ja paraurheilijoiden osalta selvitetään erityisesti olemassa olevan vamman ja urheilukuormituksen aiheuttaman uuden vamman tai pahenemisen välinen rajanveto;

-
5. lakisääteisen vakuutusturvan rajat ja yksityisen vakuutusturvan mahdollinen tarve kuvataan urheilijoille selkeästi;
 6. lain jatkovalmisteluun, toimeenpanon suunnitteluun ja soveltamisohjeiden laatimiseen osallistetaan Suomen Olympiakomitean ja Suomen Urheilijat ry:n lisäksi Suomen Paralympiakomitea, ja toimeenpanossa varmistetaan riittävä urheilulääketieteen ja paraurheilun asiantuntemus, sekä;
 7. tapaturma- ja korvausasiat käsitellään sujuvasti ja ilman tarpeettomia viivästyksiä.

Paralympiakomitea pitää tärkeänä, että uudistus toteuttaa tavoitellun sosiaaliturvan ja yhdenvertaisuuden parantumisen myös käytännössä. Tämä edellyttää, että paraurheilijoiden erilaiset elämäntilanteet, toimintakyky, sosiaaliturvan kokonaisuus ja urheilun erityisolosuhteet tunnistetaan lain jatkovalmistelussa ja toimeenpanossa.